

Music as a Tool to Express Emotions During the Covid-19 Pandemia Period

Tacetdin BIYIK*

Abstract

Music, which has existed since the beginning of humanity and has been one of the most effective tool for expression and sharing of feelings and thoughts in almost every period of life from birth to death, has also shown itself during the covid-19 pandemia period, and has fulfilled its mission as an agent for exhibiting our emotions and thoughts composed by this new situation in which we are included unintentionally. As in other events that affect a large segment of the society -positively or negatively (War, Triumph, Disaster, famine etc.)- many musical works with Corona content have been produced during the covid-19 pandemia period which has deeply affected all of the people of our country. In this study, it is aimed to discuss the works with coronavirus/covid-19 content produced and shared in media on the occasion of the pandemia in our country, and to determine which feelings and thoughts these works interpret. In the study, the works produced in this period of almost every type have been tried to be examined and the ones found remarkable have been assessed after the examination. As a result of the research, it is observed that it was intended to exhibit thoughts and feelings such as fear, anxiety, confusion, amazement, prayer, confession, repentance; suggestion of goodness and hygiene; advice, taking refuge in the God, comprehension of the weakness; curse to the corona and to those who caused it to spread around the world; curse to the enemies of Islam, Muslim and Turkey in the works produced on the occasion of the corona.

Keywords: Pandemia, Covid-19, Coronavirus, Music, Emotion, Poetry.

Covid-19 Salgını Döneminde Duyguları İfade Etme Aracı Olarak Mûsiki

Tacetdin BIYIK

Öz

İnsanlığın başlangıcından beri var olup doğumdan ölüme kadar hayatın hemen hemen her döneminde duygu ve düşüncelerin ifade edilip paylaşılması için en etkili araçlardan biri olan mûsiki, ülkemizdeki covid-19 salgını döneminde de kendisini göstermiş, istenmediğimiz halde bir anda içerisinde bulunduğumuz bu yeni durumun bizlerde oluşturduğu duygu ve düşüncelerin izhar edilmesinde aracı olma vazifesini yerine getirmiştir. Toplumun büyük bir kesimini etkileyen diğer olaylarda -olumlu veya olumsuz (savaş, zafer, afet, kıtlık vb.)- olduğu gibi ülkemiz insanının tamamını

* Assist. Professor, University of Inonu Faculty of Theology, Department of Islam History and Arts, Branch of Turkish Religious Music, Malatya, Turkey.

Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk Din Musikisi Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye.

tacetdinbiyik@hotmail.com

ORCID 0000-0003-2204-7814

Type / Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 03 June / Haziran 2020

Accepted / Kabul Tarihi: 27 June / Haziran 2020

Published / Yayın Tarihi: 08 July / Temmuz 2020

Volume / Cilt: 7; **Issue / Sayı:** 14; **Pages / Sayfa:** 262-283.

Suggested ISNAD Citation: Tacetdin Biyık, "Covid-19 Salgını Döneminde Duyguları İfade Etme Aracı Olarak Mûsiki", *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/14 (Temmuz-July 2020), 262-283.

www.dergipark.org.tr

derinden etkileyen covid-19 salgını sırasında da korona içerikli birçok müzikal eser üretilmiştir. Bu çalışmada, ülkemizde salgın münasebetiyle üretilerek medya ortamlarında paylaşılan koronavirüs/covid-19 içerikli çalışmalar ele alınarak bu çalışmaların hangi duygu ve düşüncelere tercüman olduğunun tespiti amaçlanmıştır. Çalışmada bu dönemde yapılan hemen hemen her türden eser incelenmeye çalışılmış kayda değer bulunanlar incelenerek değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Araştırma neticesinde, korona münasebetiyle üretilen eserlerde; korku, endişe, şaşkınlık, hayret, dua, itiraf, tövbe; iyiliği ve temizliği telkin; nasihat, yaratıcıya sığınma, acziyeti idrak; koronaya, koronanın çıkmasına ve dünyaya yayılmasına sebep olanlara beddua; İslâm, Müslüman ve Türkiye düşmanlarına beddua gibi duygu ve düşüncelerin izhar edilmesinin amaçlandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Covid-19, Koronavirüs, Müsiki, Duygu, Şiir.

GİRİŞ

Müsiki bir yönüyle duyguların nağme ile ifade edilmesi şeklinde de tarif edilebilir. Dünyevî olsun uhrevî olsun, maddî olsun manevî olsun, nefsânî olsun Rahmânî olsun; neşe, hüzn, keder, sevinç, coşku, acı, özlem, muhabbet, hicran, haz, şehvet vb. her türlü duygu musiki aracılığıyla da ifade edilmiştir. Müsiki, duyguların dışavurumunda veya müspet duyguların çoğalmasını menfi duyguların azalmasını sağlamak amaçlı kullanılan yöntemlerden birisidir. Diğer bir ifade ile müsiki, kişinin o an hissettiklerini başkalarıyla paylaşmak, kendisini veya içerisinde bulunduğu duygularını ifade etmek suretiyle başka bir duyguya geçmesini yani geçici de olsa 'rahatlama'sını temin etmek için tarih boyunca kullanılmış en etkili araçlardan birisi olmuştur.

Müsiki, temelinde dinî duyguların yani kişinin yaratıcı ile olan duygusal bağlarının neticesinde kulun Rabbine karşı olan duygularını ifade etmek gibi bir amaçla başlamış olsa da daha sonraları kişinin dinî olsun din dışı olsun her türlü duygu ve düşüncesini ifade etmek için kullandığı bir yöntem olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca bu amaçlarla üretilen ve dinlenen müsiki günümüzde de hem dinî hem de dinî olmayan (dünyevî/lâ-dinî) amaçlarla üretilip, icra edilip dinlenmektedir.

Ses mühendisliği veya ses sanatı şeklinde de tarif edilen müsiki, bir saz çalmak, bir eseri kendi sesi ile seslendirmek veya yeni bir eser bestelemek gibi kabiliyetlerle onu üretebilenlerin yanı sıra diğer insanların da onu dinleyerek kendi duygularını paylaştıkları muhteşem bir vasıtaadır.

Tarih boyunca doğum, sünnet, düğün, bayram, zafer, hasat, bolluk, ibadet sonrası vb. neşeli zamanlarda neşe duygusunun paylaşıldığı eserler meydana getirilip çalınıp söylenip dinlendiği gibi savaş, ölüm, afet, kıtlık vb. kederli zamanlarda da hüzn duygusunun paylaşıldığı marşlar, ağıtlar, türküler vb. eserler bestelenip çalınıp söylenip dinlenmiştir.

Bu çalışmada, günümüzde kovid-19 (covid-19) salgını neticesinde ortaya çıkan ve ülkemiz insanının hissetmiş olduğu kimi duyguları dile getiren müzikal eserlerden bazılarının incelemesi yapılacaktır. Refah ve huzur zamanlarında olduğu gibi bu salgın esnasında da insanlar müsiki ile içli dışlı olmuşlar hem yeni besteler yapmış, yeni sözler yazmışlar hem de yazdıkları sözleri eski bestelere uyarlayarak (aranje ederek, düzenleyerek) yeni eserler meydana getirmişler, çalınıp söyleyip dinlemişlerdir. Çalışmada ele alınacak eserler sesli ve/veya görüntülü medya araçlarından (TV, radyo, internet) temin edilmiştir.

Covid-19 salgını döneminde üretilen eserlerin tespit edilmesinde, eserlerin çalgılı veya çalgısız olmasına, dini veya din dışı sözler içerip içermemesine vb. herhangi bir husus göz önünde bulundurulmaksızın mümkün olduğu kadar geniş bir yelpazede müsiki ile alakalı çalışmaların ele alınarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Müsiki ile ifade edilmek istenen duyguların çeşitliliğini, salgın hastalık dönemlerinde üretilen (bestelenen, ses ve/veya saz ile icra edilen) eserlerden de çok net bir şekilde anlamak mümkün olmaktadır. Bu dönemde üretilen eserler incelendiğinde; şartlar ne olursa olsun müsikinin her zaman ve zeminde insanın vazgeçilmezlerinden bir unsur olduğu, kişinin müspet veya menfi her türlü duygu ve düşüncesini ifade etmesinde kendisine aracılık ettiği görülecektir.

İslâm tarihi boyunca meşruiyeti tartışılmalı ancak hiçbir zaman da onsuz yapılamayan müsikinin, savaşta cesaret vermesi, yalnızken yalnızlığı/korkuyu gidermesi, annenin bebeğini avutması vb. amaçlarla yapılan çok az mesele dışında, icra edilen eserin türü/formu, dinî veya din dışı içeriğe sahip olup olmaması gibi hususlar göz önünde bulundurulmadan, içeriği ve türü nasıl olursa olsun herhangi bir ayırım yapılmaksızın her türlü nağmenin mutlak olarak değerlendirildiği,¹ bu değerlendirmeler neticesinde de, müsikiden üretmek (çalmak, söylemek) veya dinlemek şeklindeki bir istifa yönteminin her ne amaçla olursa olsun caiz olamayan bir durum, haram, sahibini günahkâr yapar vb. hükümlerin verildiği ortamların tekrardan gözden geçirilerek müsikiden fert ve toplum olarak daha iyi bir şekilde fayda sağlamanın nasıllığı düşüncesinin hâkim kılınması ve bu gayenin gerçekleştirilmesi için azami gayretin gösterilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1. Bu Dönemde Yapılan Müzikal Çalışmalar

İlk defa 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Vuhan şehrinde görülen covid-19 adlı bulaşıcı ve ölümcül virüsün 11 Mart 2020'de Türkiye'de görülmesinin ardından virüse karşı maddi manevi bir çok önlem alındı. İnsanların moral bakımından daha sağlıklı olmalarını temin etmek için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın aldığı tedbirlerden birisi de 23 Mart 2020'de camilerden dua edilmesi idi. Günde beş defa beş farklı makamdan okunan ezanlara ilaveten belirli vakitlerde fazladan salâların okunması, her gün yatsı namazı ezanından sonra minarelerden yapılan duaların ardından Anadolu halklarının hemen hemen her türlü vesile ile her zaman ve mekânda coşku ile seslendirip dinlediği Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi'nin (ö. 1123/1711) zühd ve hüzn duygularının ifadesinde tesiri çok fazla olan segâh² makamındaki iki ölümsüz eserinin (tekbir ve salat-ı ümmiyye) okunması da bu kabildendi. Bu tür bir müsikinin insanların/Müslümanların kuvve-i maneviyyelerine yapacağı olumlu tesiri inkâr etmek mümkün değildir.

Bu dönemde devletin resmi kurumu (DİB) vasıtasıyla korona münasebetiyle yapılan bu icraların yanı sıra özellikle karantina dönemlerinde evlerde yapılan çeşitli icralar da dikkat çekmiştir. Bazı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de evlerin balkonlarında yapılan müsiki icraları, ev içinde ailecek cemaatle namaz kılınması, ezan, Kur'ân-ı Kerîm, ilâhi okunması, enstrüman çalabilenlerin enstrümanlarıyla çoğunlukla ailecek şarkı, türkü, ilâhi vb. eserler seslendirmeleri, ramazan ayına denk gelen kısımlarda mukabelelerin okunması, cemaatle kılınan teravîh namazlarının aralarında ilahilerin söylenmesi, ramazan davulcularının korona içerikli maniler okuması, hastalıktan iyileşenlerin hastanelerden müzik eşliğinde uğurlanmaları, yurtdışından getirilip yurtlara yerleştirilenlerin

¹ Bk. Tacetdin Bıyık, *Osmanlı Fetvalarında Müsiki* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 430.

² Türk müsikisinin en eski makamlarından biri olup çok eskilerden beri sıklıkla kullanılmıştır. Segâh beşlisi ile hicaz dörtlüsünden oluşmasına rağmen Mürekkep makamlardan sayılmıştır. Karar sesi/durağı segâh (koma bemollü si sesi), güçlüsü neva (re) sesidir. Ferit Devellioğlu, "Segâh", *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Ankara: Aydın Kitabevi, 1990), 1374; İsmail Hakkı Özkan, *Türk Müsikisi Nazariyatı ve Usulleri* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2010), 297.

müzikle karşılaşılıp müzikle gönderilmeleri, araç üzerinde sokaklarda dolaşarak verilen konserler, karantina döneminde görülen müsiki icralarından bazılarıdır.

Korona içerikli olmasa da bu döneme has bazı icralar da gerçekleştirilmiştir. Birçok ses ve saz sanatçısı sanatlarını sanal ortamlardan/internet üzerinden yayım yaparak gerçekleştirmişlerdir. Bazı sanatçılar da yine internet üzerinden gruplar oluşturarak bazı programlar yardımıyla aynı eseri birlikte seslendirerek başarılı çalışmalara imza atmışlardır. Amasyalı tasavvuf müsikisi sanatçılarından³ birlikte seslendirdikleri "Semaver" adlı ilâhi⁴ ve Özbek sanatçılarından aynı yöntemle hazırladıkları ülkemizde de çok beğenilen "Ramazan Geldi Ramazan" adlı ilâhiye birçok grubun yaptığı çalışmalar bu yöntemle yapılan icralardandır. Bunlara ilaveten Devran Koleji öğretmen ve öğrencilerinin çok dilli yaptıkları çalışmalar⁵ ve "Sağlık İçin Çal" projesi çerçevesinde birçok grubun yaptığı çalışmalardan birisi olan Ankara İl Sağlık Müdürlüğü'nün sağlık çalışanlarından farklı statüdeki on yedi personelinin sazları ve sesleriyle seslendirdikleri sözleri Yunus Emre'ye ait olan "Gel Gör Beni Aşk Neyledi" adlı segâh makamındaki anonim besteli eser⁶ internet ortamında icra edilip paylaşılan ilâhilere en güzel örneklerdendir.

Şimdi de internet üzerinden paylaşılan korona içerikli diğer müzikal çalışmalara bakalım. İlk olarak bestesi Abdülkâdir-i Merâgî'ye (ö. 838/1435) ait *Âmed nesîm-i sûbh-u dem* adlı düyek usulünde ve Rast makamında⁷ bestelenmiş nakış beste⁸ formundaki esere⁹ yazılan koronavirüs (covid-19) içerikli sözlerin seslendirilmesiyle oluşturulan uyarlamayla¹⁰ başlayalım. Bu esere yapılan uyarlamayı seslendirenler Cumhurbaşkanlığı devlet korusu ses sanatçılarından; Hüseyin Kıyak, Anıl Yurttaş, Taha Aras ve eser arasındaki gazeli okuyan Taner Yalçın'dır. Esere yazılan yeni sözler şu şekildedir:

*Nerden geldin sen bu vatana?
Dert oldun herkese korona.
El değmez oldu hiçbir yere*

³ Bu isimler şunlardır: Ahmet Hakkı Turabi, Fatih Koca, Ubeydullah Sezikli, Faysal Arpaguş, Osman Akbaş, Osman Yıldız, Hadi Duran, Ahmet Tonguç, Eren Köksal, Ahmet Bilen, İbrahim Çoban ve Hasan Kazancı.

⁴ Origami Yapım Müzik, "Semaver İlâhisi, Amasyalı Tasavvuf Musikisi Sanatçılarından Ramazan Hediyesi", *YouTube* (8 Mayıs 2020), 00:00:01-00:02:58.

⁵ Onur Özelçağlayan, "Ramazan Geldi Ramazan", *YouTube* (27 Nisan 2020), 00:00:01-00:04:06.

⁶ Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, "Sağlık İçin Çal", *YouTube* (24 Mayıs 2020), 00:00:01-00:06:10.

⁷ Türk müsikisinin en köklü makamlarındandır. Basit makamlardan olan rast, yerinde (rast/sol) rast beşlisi ile nevada (re) rast dörtlününün birleşmesinden oluşur. Karar sesi/durağı rast (sol) ve güçlüsü -makamın dizisini oluşturan tam beşli ile tam dörtlünün ek yerindeki beşinci derece- neva (re) sesidir. Devellioğlu, "Râstân", 1297; Özkan, *Türk Müsikisi Nazariyatı*, 137.

⁸ Aslı nakş-beste olan bu tabir Arapça ve Farsça birleşik bir isim olup müsikide iki haneli besteleri ifade eder. Kullanımı nadirdir. Nakış bestelerde, bir gelenek olarak genellikle fâhte usûlünün yarısı olan 10 zamanlı ve 6 darbı lenk-fâhte usûlü kullanılmıştır. Devellioğlu, "Nakş-beste", 1191; Özkan, *Türk Müsikisi Nazariyatı*, 106-107.

⁹ Eserin sözleri şu şekildedir: *Âmed nesîm-i sûbh-u dem / Tersem ki âzâreş kûned / Tahrîk-i zûlf-û anberes / Ez hâb'ı bîdâreş kûned (amân) / Tenna dirna deddere dilli ney / Tenna dirna deddere dilli ney / Âh teneni ta dir ney / Teneni ta dir ney / Dir ney dir ney / Ez hâb'ı bîdâreş kûned (amân) / Âh ye le li ye le lâ / Ye le li ye le lâ dost / Ye le li ye le lâ / Ye le li ye le lâ dost / Ez hâb'ı bîdâreş kûned (amân) / Sultânıma sultanıma / Râhmet bekûn ber cânıma / Ân dem ki cân ber-leb resîd / Hem-râh'î kûn imânıma (amân) / Tenna dirna deddere dilli ney / Âh teneni ta dir ney / Teneni ta dir ney / Dir ney dir ney / Hem-râh'î kûn imânıma (amân) / Âh ye le li ye le lâ / Ye le li ye le lâ dost / Ye le li ye le lâ / Ye le li ye le lâ dost / Hem-râh'î kûn imânıma (amân)*. Eserin nota ve sözlerine ulaşmak için: Şarkılar Notalar (ŞN), "Âmed nesîm-i sûbh-u dem", (Erişim 11 Mayıs 2020).

¹⁰ Bu çalışmaya şu adresten ulaşılabilir: Sanalmahal, "Şu Ana Kadar Yapılmış En İyi Korona Şarkısı", *YouTube* (17 Mart 2020), 00:00:01-00:03:02.

*Bulunmadı da kolonya
 Ah koro koro koro korona
 Koronadan aman korun ha
 El değmez oldu hiçbir yere
 Bulunmadı da kolonya
 Beş kuruşluk bir dezenfektan
 Olursa yüz kuruş
 Hep dolar alsan maaşı
 Yine yetmez kuluna
 Ah koro koro koro korona
 Koronadan aman korun ha
 El değmez oldu hiçbir yere
 Bulunmadı da kolonya*

Klasik Türk müsikisinin şaheserlerinden olan Farsça sözlere sahip bu besteye yapılan Türkçe sözlü uyarlama müzikal açıdan değerlendirildiğinde gayet başarılı gözükmektedir. Bizi ilgilendiren tarafı ise korona içerikli sözleridir. Sözler incelendiğinde; korona salgınının herkes için bir dert olduğundan dem vurularak ülkemize gelmesi kabul edilmemektedir. Hastalık bulaşma ihtimaline binaen herkesin bir yerlere dokunmak hususundaki tereddüdü dile getirilmiştir. Hastalığa yakalanmamak için -bakteri veya virüsü yok edici özelliğinin ortaya çıkmasıyla birlikte toplumda daha önceki zamanlarda da yaygın olarak kullanılan- kolonyaya karşı aşırı talep oluşmuştur. Bunun neticesinde kolonyanın ve aynı vazifeyi gören dezenfektan ürünlerinin piyasada tükenecek seviyeye gelmesiyle toplum içerisindeki fırsatçı kesimler tarafından fahiş fiyatlarla satılır olmasından duyulan rahatsızlık dile getirilerek çalışanların maaşlarının yüksek olması durumunda bile bu yeni çıkan masraflara güç yetmeyeceği ifade edilmektedir. Eserin terennüm/nakarat kısmında ise koronadan korunma hususunda telkinlerde bulunmaktadır.

Kısaca ifade edilecek olursa bu yeni sözlerde, salgının ülkemize gelmesinin insanlarda meydana getirdiği şaşkınlık, olayı kabullenememe; salgının gelmesiyle beraber toplumda oluşan davranış değişikliklerinden en dikkat çekenleri dile getirilmiş ve hastalığa yakalanmama ikazında bulunulmuştur.

Bir diğer çalışma aslında yine bir uyarlama olup ülkemizde *Çav Bella*¹¹ diye bilinen, kimin yazdığı ve bestelediği bilinmeyen bir İtalyan halk şarkısı olan *Bella Ciao*'ya¹² yazılan korona içerikli sözlerden oluşan yeni bir eserdir.¹³ Esere yazılan yeni sözler şu şekildedir:

*İşte bir sabah uyandığında
 Her yanım korona korona korona
 Aha giriyoruz karantinalara*

¹¹ Esere Grup Yorum tarafından yazılan Türkçe sözler şu şekildedir: *İşte bir sabah uyandığında / Çav bella, çav bella, çav bella, çav, çav, çav / Elleri bağlanmış bulduğum yurdumun / Her yanı işgal altında / Elleri bağlanmış bulduğum yurdumun / Her yanı işgal altında / Sen ey partizan beni de götür / Çav bella, çav bella, çav bella, çav, çav, çav / Beni de götür dağlarınıza / Dayanamam tutsaklığa / Beni de götür dağlarınıza / Dayanamam tutsaklığa / Eğer ölürsem ben partizanca / Çav bella, çav bella, çav bella, çav, çav, çav / Sen gömmelisin ellerinle beni / Ellerinle toprağına / Sen gömmelisin ellerinle beni / Ellerinle toprağına... Şarkının Grup Yorum tarafından yapılan Türkçe uyarlamasına ulaşmak için: Kalan Müzik, "Grup Yorum - Çav Bella", *YouTube* (21 Şubat 2015), 00:00:01-00:01:40.*

¹² Eser hakkında geniş bilgi için bk. Listelist (LL), "Çıkış Noktasından Günümüzdeki Anlamına Çav Bella Şarkısının Hikayesi (Bella Ciao)", (Erişim 11 Mayıs 2020).

¹³ Yeni eseri dinlemek için bk. Alkanlar, "Çav Bella - Korona Marşı (Balkon Şarkısı Her Yanım Korona Corona)", *YouTube* (16 Mart 2020), 00:00:01-00:00:39.

*Her yanım aha (gardaş) korona
Çin'de bir yavşak yarasa yedi
Yarasa yenir mi yenir mi yenir mi
Makarna (kumru) yiyeydin
Fasulye (burger) yiyeydin
Ulan yarasa yenir mi (Yarasa lan yemeyeydin)
Bahar ayları evde oturmak
Reva mı lan bana lan bana lan bana
İşsiz kaldı millet güçsüz kaldı millet
Ulan Çin'deki pezevenk*

Neredeyse tamamen siyasi ve/veya ideolojik saiklerle kaleme alınan ve söylenen Türkçe sözlere sahip olan bu çalışmanın korona salgınına uyarlanmış şekli aynı siyasi düşüncelere sahip olsun olmasın hemen hemen her kesim tarafından çokça dinlenmiştir. Şarkının/marşın sözleri incelendiğinde; covid-19 virüsü ile karşılaşmış olmanın beklenmeyen bir durum olduğu, bunun neticesinde daha önce salgının görüldüğü farklı ülkelerde icra edilen karantina uygulamasının ülkemize de gelmesinin şaşkınlığı ve kabul edilemezliğinin dile getirildiği görülecektir. Böyle bir mevsimde karantina uygulamalarından dolayı evde kalmak zorunda olmanın insanlara vermiş olduğu rahatsızlık sezilenmektedir. Bu durumu yaşamak mecburiyetinde kaldığı için virüsün ilk çıkma sebebi olarak gösterilen Çin'de bir kişinin yarasa eti yemesine kızıldığı, hatta argo ifadelerle sövüldüğü görülmektedir.

Sevilen halk müziği sanatçılarından rahmetli Özay Gönülüm'ün (5 Şubat 1940, Denizli - 1 Mart 2000, Ankara) Osman Açar'dan derleyerek notaya alıp seslendirdiği "Elindedir Bağlama / Hop Diri Dat Diri" isimli Denizli Acıpayam türküsünü,¹⁴ Denizlili bazı sanatçılar koronavirüs (covid-19) için yazılan yeni sözlerle (yeni uyarlama ile) yeniden seslendirdiler. Arzu Subakan Kabukçu'nun yazmış olduğu sözlerle yeniden düzenlenen türkü Hakan Eyiden (Denizli Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarı sanatçısı) tarafından okundu. Sanatçıya konservatuvarın saz sanatçıları da sazlarıyla eşlik etti. Yeni uyarlamayla yeniden düzenlenen korona içerikli sözlere sahip bu türküye bir de klip çekilerek çeşitli video paylaşım sitelerinde ve sosyal medya ortamlarında yayımlanmıştır.¹⁵ "Evde kal" mesajı da taşıyan türküye yazılan yeni sözler şu şekildedir:

*Ne oku var ne yayı
Esir aldı dünyayı
Kâbus etti rüyayı
Cavırın koranası
Tüm dünyayı mahvetti*

¹⁴ Türkünün sözleri şu şekildedir: *Elindedir bağlama / Kara (kömür) gözlüm ağlama / O günkü (bayramlık) sözlerimi / Cavır (zalım) annene söyleme / Haydendi deyzem dayım / Gurusun donuz huyum (ağzım dilim) / Ableni ben kaçırırım (ben ağbeyne varırım) / Enişden olcem gayri (yengen olcem gayri) / Hop diri diri dat diri dit diri dom / Ben yarimi seviyorum (Ben Kezban'a ölüyorum) / Sarı çizme giyelim / Bizim dama girelim / Annen buben duyarsa / Tav boşanmış diyelim / Haydendi deyzem dayım / Gurusun donuz huyum (ağzım dilim) / Ableni ben kaçırırım (ben ağbeyne varırım) / Enişden olcem gayri (yengen olcem gayri) / Hop diri diri dat diri dit diri dom / Ben yarimi seviyorum (Ben Kezban'a ölüyorum) / Susadım su isterim / Pınar nerde gösterin / Ben pınardan ganmeyom / Keziban'ı isterim / Haydendi deyzem dayım / Gurusun donuz huyum (ağzım dilim) / Ableni ben kaçırırım (ben ağbeyne varırım) / Enişden olcem gayri (yengen olcem gayri) / Hop diri diri dat diri dit diri dom / Ben yarimi seviyorum (Ben Kezban'a ölüyorum). Eser hakkında teknik bilgi ve notasına ulaşmak için bk. Repertükül (RT), "Elindedir Bağlama" (Erişim 11.05.2020).*

¹⁵ Esere ulaşmak için: Bu Kadar, "Cavırın Koronası", *YouTube* (8 Nisan 2020), 00:00:01-00:02:59.

Bizi eve hapsedti
Artık canıma yetti
Cavırın koronası
Hop diri diri dad diri diri dom
Evden çıkmayın diyom
Hop diri diri dad diri diri dom
Evde kal Denizli diyom.
İçimize düştü har
Dokunulmaz yanı var
Bir iğnelik canı var
Cavırın koronası
Nedir ki bize kastın
Kasırga gibi bastın
Ataşlarda yanasın
Cavırın koronası
Nakarar
Sokaklar tehlikeli
Yıkamak gerek eli
Ne ağzı var ne dili
Cavırın koronası
Sanki atlı süvari
Hayallerim firari
Yok olup gitsin gari
Cavırın koronası.
Nakarar

Tamamen Ege yöresine ait nağmelerden oluşan Hüseyin¹⁶ makamındaki bu türkünün korona içerikli yeni sözleri incelendiğinde; türküyü oluşturan kıtaların korona virüsünün bir çeşit sövme ifadesi olan cavır/gavur kelimesiyle tamlama şeklinde kullanımı dikkat çekmektedir. Hoşlanmayan bir şey veya bir durumla karşılaşıldığında gavura/cavıra izafe etmek ülkemizin hemen hemen her bölgesinde görülmektedir. Bu türküde de korona arzulanmayan bir şey olup gavura yani kafire, yabancıya izafe edilmektedir. Aslında koronanın görünen herhangi bir silahı olmamasına rağmen bütün dünyayı esir alarak mahvettiği, onları evlere hapsedtiği; insanların tatlı rüyalarını kâbusa çevirerek hayatlarından bezdirdiğinden bahsedilmektedir. Bir iğnelik canı olan bu görünmez varlığın dokunulmazlığı, insanların ateşlenmesine sebep olduğu, kasırga gibi her tarafı sardığı, ağzının dilinin olmamasına rağmen atlı bir savaşçı gibi olup insanların güzel hayallerinin yok olmasına tesir eden bir varlık olduğu belirtilmektedir. Korona kişileştirilerek insanlara kastının ne olduğu sorulmakta, yine ülkemizde beddua olarak kullanılan "ataşlarda yanasın" tabiri ile yok olup gitmesi arzu edilmektedir. Bu arada insanlara tavsiyelerde bulunularak sokakların tehlikesinden, evde kalmanın ve elleri yıkamanın gerekliliğinden bahsedilmektedir.

¹⁶ Türk müsikisindeki basit makamlardan birisidir. Çok eskilerden beri -özellikle Türk halk müsikisinde- yoğun olarak kullanılmaktadır. Yerinde (la/dügah) hüseyinî beşlisi ile hüseyinîde (mi) uşşak dörtlüsünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Karar sesi/durağı düğâh (la) ve güçlüsü, diziyi oluşturan beşli ile dörtlünün ek yerindeki hüseyinî (mi) sesleridir. Devellioğlu, "Hüseyinî", 599; Özkan, *Türk Müsikisi Nazariyatı*, 179.

Bu türküde de korona arzu edilemeyen, umulmadık bir zamanda ortaya çıkan tuhaf görünmez bir yaratık olarak insanları, yaşam tarzlarında istenmeyen değişikliklere maruz bırakması sebebiyle bedduayı hak eden bir nesne olarak algılanmış ve kendisi muhatap alınarak adeta onunla hesaplaşmıştır.

Bestekâr Amir Ateş, Hayrettin Karaman'ın 15 Nisan 2020 tarihinde koronavirüs salgını günlerinde Bursa'da yazdığı korona içerikli şiirinin kürdili-hicazkâr¹⁷ makamında besteleyerek, ilk defa TRT 1'de canlı olarak yayımlanan "Ramazan Sevinci" adlı programda bir udi eşliğinde seslendirmiştir. Tamamı sekiz kıta olan eserin Amir Ateş sadece üç kıtasını okumuştur. Şiirin sözleri şu şekildedir:¹⁸

*Bir ölüm (mahşer) provası başımıza gelenler
Ölmeden önce öldük ibret alır görenler
Bu sırra ermiş idi sefer edip erenler
Mevlâ görelim neyer neylerse güzel eyler
Bağın bahçen var olsun gidip de göremezsin
Dostlar meclis kuramaz sen varıp giremezsin
Paran pulun çok olsun (olsa da) elini süremezsin
Ölü (ecel) böyle değil mi söylen, hanımlar (ağalar) beyler!
Mevlâ görelim neyer neylerse güzel eyler
Atın araban hazır gidemezsin dostuna
Oturup kaldın dostum evindeki postuna
Tebdir alıp karşı dur koronanın kastına
Kendini bilen kişi ancak bildiğin söyler
Mevlâ görelim neyer neylerse güzel eyler¹⁹*

Hayrettin Karaman'ın şiirin sadece ilk kıtasında Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın meşhur "Tefvizname"²⁰ adlı şiirinin son kıtalarından iktibas ederek aldığı (*Mevlâ görelim neyer neylerse güzel eyler*) kısmını bestekâr her kıtanın sonunda tekrarlayarak yeni bestelenen eserin nakaratı mesabesine getirmiştir. Bu cümle, kendi aleyhinde gibi duran istenmeyen durumlar karşısında bile Müslüman bir bireyin yaratıcısı ile olan irtibatını koparmadan ona sığınmasının gerekliliğini ifade eder. Şairin inancına göre Allah (c.c.) iyi veya kötü her şeyin yaratıcısı olmakla bu korona işinde de mutlaka insanlık için,

¹⁷ Hacı Ârif Bey'in (1831-1885) icat ettiği bir makamdır. Özellikle şarkı formundan eserlerde çok sık kullanılmıştır. Bu makam kürdî makamının bir ses pestleştirilerek rast (sol) perdesine göçürülmüş şeklidir. Karar sesi/durağı rast (sol) sesi olup güçlüsü çargâh (do) sesidir. Bu makamın bir diğer şekli de mürekkep bir makamdır. Hicazkâr makamı ile kürdî makamı dizilerinden veya sadece hicazkâr makamı mdizisi ve peşinden kürdî dörtlüsünden oluşan inici bir makamdır. Devellioğlu, "Kürdî'li Hicaz-kâr", 820; Özkan, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, 245-254.

¹⁸ Esere ulaşmak için: Harun Cura, "Ramazan Sevinci Hafız Bestekâr Amir Ateş 2 Mayıs 2020 (1. Bölüm)", YouTube (3 Mayıs 2020), 00:08:52-00:11:28.

¹⁹ Amir Ateş'in bazı ilavelerle ilk üç kıtasını bestelediği şiirin devamı ise şu şekildedir: *Korona hal diliyle şunu söylüyor bize / Ne kadar güçlü olsan ecel getirir dize / O zaman çöp batacak hep sakındığın göze / Hazırlığı olmayan göçüp gidince neyer / Geride kalır mal mülk seninle gider amel / Ömür tükenir dostum ama tükenmez emel / Cennette köşk istersen yap hayatında temel / Ahirete yaramaz hayırdan başka şeyler / Berzahta ruh duysa da cuma için ezanı / Dönüp kılmak istese geri istese canı / Geçti Bor'un pazarı bırakmazlar insanı / İnsan ne eyler ise ancak dünyada eyler / Bu da geçecek ya hu ama fırsat bilelim / Öz eleştiri yapıp hata nerde diyelim / Defteri temizleyip kalpten pası silelim / Tevbe edelim uçsun ruhu kaplayan küller / "Hak şerleri hayreyler" ibret alırsan eğer / Kazandığın seninle giderse bulur değer / Ölümü düşünmekmiş hapsin hikmeti meğer / Hayri, ölmeden ölen Allah kulunu över / Asıl vatan aşkıyla iniyor bakın neyer. Şiirin tamamı ve şairin kendi sesinden dinlemek için: Yeni Haber (YH), "Hayrettin Karaman Hoca'dan Korona Şiiri" (Erişim 28.05.2020).*

²⁰ Bk. Erzurumlu İbrahim Hakkı, *Mârifetnâme*, haz. M. Faruk Meyan (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1999), 761-765.

Müslümanlar için bir güzellik takdir edecektir. Bu işte de mutlaka bir hikmet söz konusudur.

Şaire göre bu salgın, aslında işin sırrına vakıf olan ermiş kişiler ve ibret almayı bilenler için bir ölüm/mahşer provasıydı. Karantinadaki insan adeta bir ölü gibiydi. Arzu ettiği birçok fiili -maddi imkânları elvermesine rağmen- gerçekleştiremiyordu. Şiirin tamamı göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapıldığında şair, korona salgınından alınması gereken dersler olduğunu vurgulamaktadır. Bunların ise; ölümü hatırlamanın gerekliliği, dünya ve nimetlerinin geçiciliği, insanın acziyeti, cenneti kazanmanın yolunun dünyada güzel işler yapmak olduğu, iş işten geçtikten yani öldükten sonra artık iyilik yapmak istese de hiçbir kimsenin geri dönemeyeceği vb. hususlar olduğunu belirtmiştir. Bunun neticesinde ise koronayı ölümü hatırlatıcı bir nimet olarak görüp tevbe ederek insanın asıl vatanı olan cenneti özleyerek bir hayat sürmeye vesile edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Mustafa Tatçı'nın sözlerini yazıp sofyân²¹ usulünde ve hicaz makamında²² besteleyerek tek bir ritim sazla seslendirdiği "Dua Edin Çocuklar Virüsten Kurtulalım" adlı ilâhî²³ formundaki çalışma korona içerikli orijinal eserlerden birisidir.²⁴ Bu çalışma bazı bestekârlar tarafından farklı makamlarda bestelenerek farklı sazların iştirakiyle ve çocuklar eşliğinde de seslendirilmiştir. Özellikle Ender Doğan tarafından yapılan nihavent²⁵ makamındaki bestesi ve bunun çocuklar eşliğinde çalınıp söylendiği klibi MEB Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz'ın kişisel sosyal medya hesabında da paylaşılmıştır. Bu çalışma birçok kesim tarafından olumlu ve olumsuz birçok eleştiriye de maruz kalmıştır. Çalışma şu notla takipçilere sunulmuştur: "*Çocuklarımız sâfiyetin, temizliğin ve günahsızlığın sembolüdür. Onların minik elleriyle yaptıkları dualar çok kıymetli. #EvdeKal'ıp sağlık için tedbir almanın çocukçasını Mustafa Tatçı Bey yazmış, Ender Doğan Bey ile Aysenur, Fatmanur ve Meryem bütün çocuklar için seslendirmiş.*"²⁶ Eserin sözleri şu şekildedir:

*Dua edin çocuklar
Virüsten kurtulalım
Sizin duanız geçer
Virüsten kurtulalım
Görünmez onlar gözle
Silsek de ölmez bezle*

- ²¹ Türk müzikisinde kullanılan birleşik usullerin en küçüğü olup, 2 adet nim sofyandan (2 zamanlı usul) oluşmuştur. 4 zamanlı ve 3 darplıdır. Devellioğlu, "Sofyân", 1418; Özkan, *Türk Müsiki Nazariyatı*, 617.
- ²² Türk müzikisinde en çok rağbet edilen makamlardan birisidir. Basit makamlardandır. Hicaz makamı yerinde (la/dügâh) hicaz dörtlüsüne neveda (re) rast beşlisi ilâvesiyle elde edilmiştir. Karar sesi/durağı düğâh (la) ve güçlüsü -tam hicaz dörtlüsü ile tam rast beşlisinin ek yerindeki dördüncü derecesi olan- neva (re) sesidir. Devellioğlu, "Hicâz", 557; Özkan, *Türk Müsiki Nazariyatı*, 164-165.
- ²³ Dinî-tasavvufî içeriğe sahip şiirlerin bestelenmiş haline verilen genel ad. Bk. M. Ekrem Karadeniz, *Türk Müsikişinin Nazariye ve Esasları* (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983), 166; Bayram Akdoğan, *Türk Müsikişinde Formlar* (Ankara: Bilge Ajans Matbaa, 2010), 65.
- ²⁴ Esere ulaşmak için: Mustafa Tatçı, "Dua edin çocuklar virüsten kurtulalım", *YouTube* (27 Mart 2020), 00:00:01-00:02:53.
- ²⁵ Türk müzikisindeki en eski makamlardan olup son zamanlarda çokça rağbet görmüştür. Batı musikisindeki sol minör dizisine denk gelen bu makam aslında püselik makamının rast perdesine göçürülerek bir ses pestleştirilmiş şeddidir. Karar sesi/durağı rast (sol) sesidir. Güçlüsü neva (re) sesidir. Devellioğlu, "Nihâvend", 1236; Özkan, *Türk Müsikişinin Nazariyatı*, 233-235; Karadeniz, *Türk Müsikişinin Nazariye ve Esasları*, 88.
- ²⁶ Nazif Yılmaz, "Çocuklarımız sâfiyetin, temizliğin ve günahsızlığın ... için seslendirmiş", *Twitter* (22 Nisan 2020, 12:01).

*Sanma basit bir nezle
 Virüsten kurtulalım
 Eller olmalı temiz
 Ağzımız gözlerimiz
 Aman kardeşlerimiz
 Virüsten kurtulalım
 Diyor ki doktor amca
 Bir metreden yakınca
 Durmak ciddi sakınca
 Virüsten kurtulalım
 Dedi peygamberimiz
 Temiz ol der dinimiz
 Hep birlikte geliniz
 Virüsten kurtulalım
 Dede ne olur dinle
 Ben mutluyum seninle
 Evden çıkma sevginle
 Virüsten kurtulalım*

Çocuklara hitaben yazılan bu şiirde öncelikli olarak onlardan dualarının kabul olacağı hatırlatılarak virüsten kurtulmak için dua etmeleri istenir. Virüsün gözle görülemeyeceği, alelade bir temizlik işlemi ile yok olmayacağı hatırlatılarak virüs bulaşan kişinin hastalığının nezle gibi basit olmadığı vurgulanmaktadır. Vücut organlarından özellikle el, ağız ve gözlerin temizliğinin virüsten kurtulmadaki önemine değinilerek doktorların bir metrelik sosyal mesafeyi tavsiye ettikleri belirtilmektedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) temizlikle ilgili hadisi²⁷ ve yaşlıların dışarı çıkmamasının virüsten kurtulmanın bir başka yolu olduğu hatırlatılarak bu salgından kurtulmak ümit edilmektedir.

Eser, çocuklara yapılan tavsiye ve ikazların yanı sıra onların dualarının -günahsız olmalarından dolayı- yaratıcı katında reddedilmeyeceği inancını göstererek covid-19 hastalığından kurtulmanın yollarından bazılarını işaret etmektedir. Bu durumda çalışma, hastalıktan korunmak için hem maddi hem de manevi olarak bazı tedbirlerin alınmasının gerekliliğini de göstermiş olmaktadır.

TRT'nin çocuk kanalı TRT Çocuk'ta çocuklar tarafından sevilerek izlenen "Pırl" adlı çizgi filmin kahramanlarının seslendirdiği "Haydi Herkes Horona" adlı şarkı ise Karadeniz Bölgesi'ne mahsus horon nağmelerinden oluşan klibiyle çocuklarda koronavirüse karşı bilinç oluşturmak ve bu virüse karşı alınacak bazı tedbirleri öğretmek amacıyla yapılan orijinal çalışmalar arasında gösterilebilir. Şarkının sözleri şu şekildedir:²⁸

*Ey korona dur orada,
 Sakın yaklaşma bana!
 Hijyene dikkat eder,
 Yakalanmam ben sana.
 Ellerimi ıslatıp,*

²⁷ Temizliği tavsiye eden bazı hadisler için bk. Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-şâhîh*, nşr. Muhammed Zühreir b. Nasr (b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Cum'a", 8, 12; "Savm", 27; Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmi'u's-şâhîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: y.y., 1374-75/1955-56), "Tahâret", 1, 42; "Cum'a", 9.

²⁸ Şarkının klibine ulaşmak için: Pırl, "Pırl - Korona Şarkısı Horon Tepme Çocuk Şarkıları", *YouTube* (8 Nisan 2020), 00:00:01-00:02:19.

Güzelce sabunlarım,
Yirmi saniye kadar,
Köpürterek yıkarım.
Ey korona dur orada,
Sakın yaklaşma bana,
Hiyyene dikkat eder,
Yakalanmam ben sana.
Evde kalın dediler,
Dışarı çıkmıyorum,
Kardeşimle birlikte,
Horon öğreniyorum.

Bu çocuk şarkısında/türküsünde, çocuklara yine çocukların ağzından covid-19 hastalığına karşı alınacak tedbirlerin sevdirmesinin/öğretmesinin dans (horon) ve şarkı vasıtasıyla sıralandığı görülecektir. Şarkıda; hijyene/temizliğe dikkat etmek, elleri su ve sabunla belirli bir süre güzelce yıkamak, evde kalıp dışarıda kalabalıklardan uzak durmak suretiyle koronaya yakalanmaktan kurtulmanın yolları gösterilmiş olmaktadır.

"Kaptan Pengu ve Arkadaşları" adlı dizi çizgi filmin bazı karakterlerinin seslendirdiği "Mandalina ile Evde Kal Şarkısı";²⁹ "Rafadan Tayfa" adlı dizi çizgi filmin kahramanlarının seslendirdiği ve dizinin müziklerinden bir kısmına uyarlanan "Hijyen Şarkısı";³⁰ "Elif ve Arkadaşları" adlı dizi çizgi film kahramanlarının seslendirdiği "Ellerini Yıka da Yıka"³¹ ve "Aslan" adlı dizi çizgi film karakterlerinden Zeynep ve Mehmet'in seslendirdiği "Ellerini Yıka Şarkısı"³² TRT Çocuk kanalının bu dönemde çocuklarda virüse karşı bilinç oluşturmak ve gerekli tedbirleri öğretip uygulanması sağlamak amacıyla üretim yayımladığı müzikal eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunların dışında aynı amaçlarla daha başka çocuk şarkıları da yapılmıştır. "Tom Çocuk Şarkıları" adlı sosyal medya hesabından paylaşılan "Corona Virüs Var Aman Kardeşim Evinde Kal / Çocuklar İçin Virüslerden Korunma Şarkısı";³³ "Miniyo" adlı sosyal medya hesabında paylaşılan, "Virüs Şarkısı Eğitici Çocuk Şarkıları"³⁴ ve "Spor ve Çocuk" adlı sosyal medya hesabından paylaşılan "Korona Virüs Çocuk Şarkısı (Gececek Tabi)"³⁵ gibi çalışmalar bunlardan bazılarıdır.

Kendisini sosyal medya hesabında "müzikçi, beste yapar, söz yazar" diye tanımlayan Doğanay Tüzüngüç³⁶ adlı bir bayan sanatçı Kübalı pop şarkıcısı Camila Cabello'nun dünyaca ünlü "Havana" adlı İngilizce sözlere sahip şarkısına³⁷ koronavirüs içerikli Türkçe sözler yazıp yeniden yorumlayarak (uyarlama) sosyal medya hesaplarından paylaşmıştır.³⁸

²⁹ Kaptan Pengu ve Arkadaşları, "Mandalina ile Evde Kal Şarkısı!", *YouTube* (2 Nisan 2020), 00:00:01-00:02:16).

³⁰ TRT Çocuk, "Rafadan Tayfa | Hijyen Şarkısı | TRT Çocuk", *YouTube* (10 Nisan 2020), 00:00:01-00:01:14.

³¹ Elif ve Arkadaşları, "Ellerini Yıka da Yıka", *YouTube* (29 Mart 2020), 00:00:01-00:01:22.

³² TRT Çocuk, "Aslan | Ellerini Yıka Şarkısı | TRT Çocuk", *YouTube* (30 Mart 2020), 00:00:01-00:00:42.

³³ Tom Çocuk Şarkıları, "Corona Virüs Var | Aman Kardeşim Evinde Kal", *YouTube* (17 Mart 2020), 00:00:01-00:02:50.

³⁴ MiniYo, "Virüs Şarkısı | Eğitici Çocuk Şarkıları", *YouTube* (25 Mart 2020), 00:00:01-00:01:48.

³⁵ Spor ve Çocuk & Sport And Kid, "Korona Virüs Çocuk Şarkısı (Gececek Tabi)", *YouTube* (28 Mart 2020), 00:00:01-00:04:10.

³⁶ Doğanay Tüzüngüç, "doganaytuzunguc", *Instagram* (26.05.2020).

³⁷ İngilizce sözlere sahip olan şarkının orijinaline ulaşmak için: Camila Cabello, "Havana", *Youtube* (3 Ağustos 2017), 00:00:01-00:03:38.

³⁸ Şarkıya ulaşmak için: Doğanay, "Corona Cover Korona Şarkısı Doğanay", *YouTube* (19 Mart 2020), 00:00:01-00:03:31.

Şarkının orijinalinde olduğu gibi, sanatçının bu yeni uyarlamasına dans eşliğinde seslendirme yaptığı klipi de geniş kitleler tarafından sevilmiş, ilgi ile izlenerek paylaşım rekorları kırmıştır. Şarkının sözleri şu şekildedir:

*Korona korona o na na na
Dize getirdin dünyayı helal sana
Kapadın dünyayı evine ocağına
Üç buçuk atıyoruz burada helal sana korona
Hapşırma sakın oyarım bak ağzını kapa
Elinle değil de dirseğinle ne cahilsin ya
Aman dur bana hiç yaklaşma
Bir metrede dur
Şakası yok bak bu korona
Hadi millet hep birlikte
Uuuuuuuu o ellerini yıka, on dakikada bir yıka
Uuuuuuuu o evinden hiç çıkma mecbur değilsen ona na na na
Korona hoş geldin
Bütün dünyaya temizliği öğrettin
İnsan olarak haddimizi bildirdin
Bize acayip dersler verdin
Haddimizi bildirdin
Sakın bak anneannene sarılma, uzak dur ondan
AVM'lere takılma, mikrop var orada
Kitap oku, yoga yap, beni ara çene çalarız
Şakası yok bak bu korona
Hadi hep birlikte canlar
Uuuuuuuu o ellerini yıka, on dakikada bir yıka
Uuuuuuuu o evinden hiç çıkma mecbur değilsen ona na na na
Korona çok kalma bir an önce git
Fukarayı darlama
Zenginsen kirayı vermeye zorlama
Halden anla azıcık, yardım etsen birazcık
Korona o na na na
Canımıza okudun korona sen var ya
Psikopata bağlattın deli ettin valla
Üç buçuk atıyoruz burada
Nerden çıktın korona?*

Şarkının sözleri incelendiğinde; bu yeni virüsün olağanüstü bir şekilde bütün dünyayı etkisi altına alıp insanları evlerine kapattığından dolayı "helal sana" denilerek büyük bir olay gerçekleştirdiğinden bahsedilmektedir. Özellikle şarkının başında ve sonundaki sözlerden virüsün şiddetli bir şekilde korku saldığı ve virüse kapılma endişesinden dolayı insanların delirecek duruma geldiğine vurgu yapılmaktadır. Bununla beraber koronanın insanlara haddini (sınırlarını, acziyetini, çaresizliğini) bildirerek temizliği de öğretmesinden dolayı saygıyı hak eden bir varlık olarak ona "hoş geldin" denmektedir. Koronanın ortaya çıkmasıyla meydana gelen şaşkınlığın yanı sıra ona yakalanmamak için sosyal mesafeye dikkat etmek, temizlik, kalabalık ortamlardan uzak durmak, evde kalarak farklı aktivitelerde bulunmak gibi bazı önerilerde de bulunmaktadır.

Korona içerikli müzikal eserlerden bir diğeri de Rize'nin Çayeli ilçesi Karaağaç köyünde çobanlık yapan, sosyal medyada paylaştığı orijinal türküleri ve keçileri ile sık sık gündeme gelip haber kanallarına konu olan Ali Güney'e³⁹ ait çalışmadır. Ali Güney koronavirüs (covid-19) salgını hususunda da sessiz kalmamış bu konu hakkında bir türkü yazıp seslendirerek yine sosyal medyada paylaşmıştır.⁴⁰ Herhangi bir enstrüman kullanmadan sadece kendi sesi ve görüntüsünü içeren paylaşımı bu dönemde geniş kitleler tarafından yoğun bir şekilde izlenmiş ve paylaşılmıştır. Tamamen orijinal Karadeniz türküleri formunda olan çalışmanın sözleri şu şekildedir:

*Oy korona korona kızlar girsin horona,
Dağlarda çoban deyin beni size sorana,
Korona korkusundan camilerden kaçtınız,
Korona korkusundan kolonyaya daldınız.
Yüksek yüksek dağlarda çiçekler açıyor mu?
Kolonya kokusundan Azrail kaçıyor mu?
Sabahtan erken çıkar aç bırakma koyunu,
Bu korona virüsü acab kimin oyunu?
Tankın önüne yattın mermiye kafa attın,
Ey gidi Türk milleti koronadan ne korktun?
Nerde hoca, diyanet millete vaiz versin,
Allah'a dua edin de göklerden şifa insin.*

Türkünün sözleri incelendiğinde; covid-19 hastalığından dolayı toplumda meydana gelen hasta olma veya ölüm korkusunun eleştirildiği görülecektir. Bu hastalığa yakalanmamak için insanların namaz ibadetini yerine getirmek maksadıyla camilere gitmemesi, hastalığın bulaşmasını engellemek amacıyla kolonya kullanmalarının yadırgandığı, bu tedbirlerin ecelin gelmesi durumunda -Azrail'in (ölüm meleği) kolonyadan kaçmayacağından dolayı- hiçbir işe yaramayacağı ifade edilmektedir. Tamamen teslimiyetçi duygularla söylenen bu türküde ölümden korkmanın ecele faydası olmayacağı dile getirilirken 15 Temmuz darbesinde tankların önüne yatıp mermilere kafa atan bir millet olarak Türklere ölüm korkusunu asla yakıştıramadığı görülmektedir. Bu korkuya bir anlam veremeyen çoban, dini duygularla insanlara yapılacak telkinin önemine ve bu hastalığın çaresinin korkmada ya da kolonya kullanmada değil de Allah'a (c.c.) yapılacak dua neticesinde ondan gelecek şifada olduğuna inanmaktadır.

Söz ve müziği Taner Güner ve Kadircan Bozdemir adlı iki genç erkeğe ait olan "Korona" adlı şarkının yine kendileri tarafından gitar eşliğinde seslendirilerek kaydedilen videosu sosyal medya ortamında yayımlanmıştır.⁴¹ Şarkının sözleri şöyledir:

*Korona korona gel girelim horona
Bir sen eksiktin zaten sende geldin
Ülke zaten yangın yeri, Allah'tan var kolonya
Korona korona korunamadık valla
Korona korona gusül aldım sonunda
Başlıcam ben yarın beş vakit namaza
Allahım yardım et, üç ayların hatrına
Zaten maskeye verecek para yok*

³⁹ Diğer videoları için bk. Arama Sonuçları, "Ali Güney Çoban", *YouTube* (26 Mayıs 2020).

⁴⁰ Türkiye ulaşmak için: Laz Player, "Oy Korona Korona Yeni Karadeniz Şarkısı", *YouTube* (15 Mart 2020), 00:00:01-00:01:57.

⁴¹ Taner Güner, "Korona Şarkısı (Corona)", *YouTube* (10 Mart 2020), 00:00:01-00:01:29.

İlk başta koronanın ülkeye gelişini şaşkınlıkla karşılayan gençler içerisinde buldukları sıkıntılara bir yenisinin daha eklendiğini ancak kolonya ile bu sıkıntının (covid-19/koronavirüs) üstesinden gelebileceklerini düşünmektedirler. Daha sonraları ise maske bile alacak paraları olmadığını, koronadan istenilen şekilde korunamadıklarını dile getiren gençler ölme ve öldükten sonra yeniden yaratılarak hesap verme korkusundan/endişesinden dolayı dini vecibelerini yerine getirmeye karar verdiklerini ifade etmektedirler. Bu minvalde İslâm dininin farz⁴² kıldığı durumlardan birisi olan gusül abdesti⁴³ aldıklarını belirterek yine dinin kesin emirlerinden birisi olan beş vakit namaz kılmaya da başlayacaklarını belirtmektedirler. Allah'tan (c.c.) yardım istemeyi de ihmal etmeyen gençlerin dualarının kabul olmasına da Müslüman toplum arasında kutsallığına inanılan ve üç aylar olarak bilinen kameri aylardan Recep, Şaban ve Ramazan aylarını vesile yaptıkları görülmektedir. Bu şarkıdaki ifadelerden yeterince dindar olmadıkları anlaşılan gençlerin bir tehlike/sıkıntı karşısında Allah'a (c.c.) olan inançlarının depreştiği ve ona dua edip ondan yardım istemeyi ihmal etmedikleri görülmektedir.

Halk ozanı Âdem Özbudak kendisinin de yaşadığı yer olan Sivas'ın Altınyayla ilçesinden Bünyamin Uğur adlı halk şairinin yazmış olduğu şiiri hüseyinî makamında besteleyerek sazı eşliğinde seslendirdiği videosu sosyal medya ortamlarında yayımlanmış,⁴⁴ haber kanallarına konu olmuştur. Sanatçı türküyü seslendirmeden evvel, "Tüm cihanda yayılan yeni koronavirüs için Rabbim hepimizin yardımcısı olsun. Milletimizi, bütün vatandaşlarımızı korusun inşaallah. Rabbim daha acılar göstermesin. 2020'de baya bi acılar yaşadık." şeklinde dua etmektedir. Türkünün sözleri şu şekildedir:

*Geldi Çin'den bu bela,
Yayıldı tüm cihana
Bize gelmez diyorduk,
Aha geldi korona
Rabbim vermiş pırasa,
Yenir mi hiç yarasa?
Zıkkım kökü yiyenin,
Bak çöktü hep piyasa.
Kelle, paça, tarhana,
Üstüne iç çalhana
Derdine deva olsun,
Yumurtalı gaygana
Korkutma beni doktur,
Ecelden kaçış yoktur
Sokma bizi strese,
Ölüm mümine haktır.*

⁴² Farz: Kanun koyucunun (Hz. Allah ve Hz. Peygamber) mükelleflerden kesin ve bağlayıcı olarak yapılmasını istediği/emrettiği şeylerdir ki, yapılmaması durumunda dünyevi ve/veya uhrevi ceza gerekir. Namaz, oruç, zekât gibi. Bk. Abdülkerim Zeydan, *el-Vecîz fî usûli'l-fikh*, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 31.

⁴³ Türkçe'de gusül abdesti, boy abdesti veya büyük abdest olarak adlandırılan bu amel, aslında dinen (hakikaten veya hükmen olabilir) pis/kir/kirlilik kabul edilen bazı durumlarda bedeninin tamamını iyice yıkayıp temizlemekten ibarettir. İslâm'a göre; hayızın, nifasın bitmesi ve cünüplük gibi durumlarda su ile bütün vücudun iyice yıkanması mutlaka gerekli bir durum olup (farz), gusül abdesti almadan dolanmak ise günah olarak kabul edilmiştir. Bk. Abdullah b. Mahmûd, el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li ta'lîl'l-Muhtâr* (Kahire: el-Mektebetü'l-Hanefiyye, 1953), 1/72; Mehmet Şener, "Gusül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1996), 14/213-214.

⁴⁴ Sivas Haberler, "Korona Virüse Karşı Türkü Besteledi", *YouTube* (13 Mart 2020), 00:00:01-00:03:16.

*Abdest almak ilacı,
 Namaz başımın tacı
 Maske alayım dedim,
 Zam yapmış üç kâğıtçı.
 Tanka kafa atarız
 Biz bombayla yatarız
 Korona da neymiş ki
 Ne var ne yok dalarız.
 Bunda da vardır hikmet
 Dileriz haktan rahmet
 Harıdoğlu diyor ki
 İsyan etme gel sabret.*

Bu türküde; Çin'den bütün dünyaya yayılan virüsün ülkemize de gelmesinin şaşkınlığı neticesinde "zıkkım kökü yiyessin" diye beddua edilerek virüsün çıktığına inanılan yarasa yenmesine ve akabinde hastalığın yayılmasıyla piyasaların dengesinin bozulmasına tepki gösterilmektedir. Yarasa yerine Sivas'ta yaygın olarak tüketilen bazı yemeklerin yenmesi tavsiye edilmektedir. Toplumda özellikle uzman kişiler tarafından yapılan açıklamalar neticesinde meydana gelen korku psikolojisinden etkilenilmesinin aslında ehemmiyetinin olmadığı, hastalığa yakalanma sonucunda ölüm olması durumunda bile mümin olan kişilerin bunu kabullenmesi gerektiği ifade edilir. Çünkü İslâm inancına göre hak olan ölümden ecel geldiğinde kaçış yoktur. Müslüman kişilerin abdest alıp namaz kılmak suretiyle bu salgından en azından manevi olarak kendilerini tedavi edecekleri ifade edilmektedir. Türklerin tanka kafa tutan, bombalara meydan okuyan cesur bir millet olması dolayısıyla maddi ve manevi bütün imkânlarını seferber ederek korona virüsü ile de başa çıkabileceklerini söylemektedir. Türkünün son kıtasında ise tekrar dini duyguların depreşerek; bu salgında bir hikmet olduğu, Hak'tan onun merhametini isteyen dua edildiği ve bu başa gelenin bir musibet olmakla isyanı değil de sabrı gerektiren bir durum olduğu belirtilmiştir.

Âşık Ozan Gül Ahmet'in aşık tekniği ile ve saz eşliğinde Koza TV'de yayımlanan "Akdeniz'in Gülleri" adlı programda seslendirdiği "Korona Türküsü" sosyal medya ortamlarında çok fazla sayıda yayımlanarak yüz binlerce kez dinlenmiştir. Sanatçının türküsünde Türk-İslâm inanç ve geleneklerine göre kötü, yaramaz veya düşman olarak görülen kişilere/kurumlara korona virüsünün bulaşmasını arzu ettiği görülmektedir. Bir başka ifade ile kötülere korona ile beddua etmektedir.⁴⁵ Türkünün sözleri şu şekildedir:

*Namussuzu şerefsizi al da götür sen korona,
 Allah'tan korkmaz dinsizi bul da götür sen korona,
 (Allahsız ve dinsizi bul da götür sen korona)
 Çinlileri koy testine tüm Rusların gir kastına
 Teröristlerin üstüne dal da götür sen korona,
 Kimse sende bulmaz hata şu Trump'ı koy tabuta
 Cehennemde en alt kata gel de götür sen korona
 Coni'yi dost bilenleri İsrail'le gülenleri
 Bu milleti bölenleri sil de götür sen korona
 Madem ki giydin potini aman unutma Putin'i*

⁴⁵ Şahin Video, "Corona Türküsü Aşık Ozan Gül Ahmet Mutlaka Dinleyin", YouTube (15 Mart 2020), 00:00:01-00:06:16.

*Tükensin Esad'ın kini çöl de götür sen korona
Yalan yanlış diyenleri şeytan postu giyenleri
Yetim hakkı yiyenleri al da götür sen korona
(Kul hakkını yiyenleri gel de götür sen korona)
Gül Ahmed'in duy sözünü sakın soldurma yüzünü
Türk'e düşmanın gözünü del de götür sen korona*

Sanatçı türküsünde; dini açıdan zararlı ve kötü görülen; Allah korkusu kalmayanlara, din duygusu olmayanlara; şeytanın yolundan gidenlere; utanma duygusunu yitirmiş, şeref ve haysiyet yoksunu olanlara; yalancılara, kul (yetim) hakkı yiyenlere koronanın bulaşmasını ve korona sebebiyle helak olmalarını ister. Aynı şekilde siyaseten de Türk/Türkiye düşmanı olup ülkeye zarar veren; Çinlilere, Ruslara, Trump'a, Putin'e, Esad'a, İsrail'i ve batılları dost bilenlere, teröristlere, bölücülere ve Türk'e düşmanlık edenlere de koronanın bulaşmasını arzu eder.

Din görevlisi Mehmet Ali Korkmaz da Âşık Ozan Gül Ahmet'in korona içerikli türküsünden etkilenecek yazdığı sözlere⁴⁶ zikirli ilâhi formatında yaptığı besteyi def eşliğinde seslendirerek sosyal medya ortamlarında paylaşmıştır.⁴⁷ Korkmaz ilâhisinde Gül Ahmet'in türküsünde olmayan; ahlaksızlık yapanlar, zulmedenler, kafirler; İslâm'a, Kur'ân'a, peygambere, ezana, ve bayrağa saldıranlar; Fetö, hakkı örtbas edenler, savaşı çıkaranlar, ocakları yakanlar; askere, polise ateş açanlar; fitne, fesat çıkaranlar, Suriye'yi yakanlar; çocukları, Filistin'i vuranlar; vatana el uzatan ve ezana dil uzatanları da koronanın götürmesini isteyerek beddua etmektedir.

Kendisini sosyal medya hesabında "ilâhi sanatçısı, radyo ve TV programcısı" olarak tanımlayan Nusret Gündüz⁴⁸ adlı sanatçı, herhangi bir enstrümanın olmadan sadece kendi sesiyle (müziksiz ilâhi türünde) sözü ve bestesi kendisine ait olan "Bir Bela Verdi (Hak) Adı Korona" adlı ilâhisini diğer bir sosyal medya hesabından takipçilerinin beğenisine sunmuştur.⁴⁹ Toplam on iki kıta olup, koronanın kulların yaptıkları yanlışlar ve işledikleri günahlar sebebiyle Allah'tan (c.c.) gelen bir musibet/bela/imtihan olduğunu iddia ettiği ilâhinin sözlerinden ilk üç kıtası şöyledir:⁵⁰

⁴⁶ İlâhinin sözleri şu şekildedir: *Şerefi olmayanları, ahlaksızlık yapanları / Allah'tan korkmayanları, al da götür sen korona. / Zulmedenlerin yanına, kafirlerin kanlarına / İslâm'a (Kur'ân'a, Resûl'e, ezana, bayrağa) saldıranlara, git de uğra sen korona. / Gelirken Esad'e uğra, Putin Trump'ı unutma / Fetö'yü almadan gitme, al da götür sen korona. / İslâm'a küfür edenleri, hakkı örtbas edenleri / Haram malı yiyenleri, al da götür sen korona. / Savaşı çıkaranları, ocakları yakanları / Askerime sıkınları (polisime sıkınları), al da götür sen korona. / Fitneyi başlatanları, Suriye'yi yakanları / Çocukları (Filistin'i) vuranları, al da götür sen korona. / Vatana el uzatanı, ezana dil uzatanı / Fitne fesat çıkaranı, al da götür sen korona.*

⁴⁷ Mehmet Ali Korkmaz, "Korona", *YouTube* (17 Mart 2020), 00:00:01-00:03:51.

⁴⁸ Nusret Gündüz, "nusretgunduz", *Instagram* (15 Nisan 2020).

⁴⁹ Nusret Gündüz, "Bir Bela Verdi (Hak) Adı Korona", *YouTube* (4 Nisan 2020), 00:00:01-00:05:13.

⁵⁰ İlâhihin sözleri şöyle devam eder: *Anaya babaya saygı kalmadı / Binalar yükseldi zina çoğaldı / Kur'ân okunmuyor raflarda kaldı / Bir bela verdi Hak adı korona. / İnsanlar selamı yaymaz oldular / Böylece rahmetten mahrum kaldılar / Bak virüse çare bulamadılar / Bir bela verdi Hak adı korona. / Hani Müslümanlar hep kardeşiler / Dünyaya dalınca ayrı düştüler / Yalan dünya için hep didiştiler / Bir bela verdi Hak adı korona. / Öyle bir belaya düşürdü Allah / İbret almıyoruz bak yine vallah / Bilmem ki olur muyuz ki biz iflah / Bir bela verdi Hak adı korona. / Faizi helalmiş gibi tükettik / Sünneti bırakıp farzı terk ettik / Vallahi biz zulmü çoktan Hak ettik / Bir bela verdi Hak adı korona. / Öyle bir azdık ki Rabbim dur! dedi / Ravza'yı Kabe'yi bak mühürle-di / Cuma kılınmadı cami kitlendi / Bir bela verdi Hak adı korona. / Bu bize Allah'tan bir uyarıdır / Sen de tövbe eyle kalbin uyandır / Helak olanlar şeytana uyandır / Bir bela verdi Hak adı korona. / Ben hata eyledim ey Yüce Rabbim / Taşımaz bu yükü ufacak kalbim / Sensin rahmeyleyen tek sensin Kerim / Kapına yöneldim affeyle bizi Allah'ım. / Ben Nusret Gündüz'üm sözüm nefsime / Nefsime söylerim sen hiç gücümne / Gel kulak ver sen de nasihatime / Nasuh bir tövbe et yönel Rabbine.*

*Hayvana zulmeden biz değil miydik?
 Yetimi mazlumu hep hor görendik
 Hakkı bırakıp batıla yöneldik
 Bir bela verdi Hak adı korona
 Allah'ın rızasını terk edince
 Bir mesaj verdi bak bize çok ince
 Edep azalıp ahlak tükenince
 Bir bela verdi Hak adı korona
 Kulak vermedik ki mazlum sesine
 Mazlumlar şikâyet etti Rabbine
 Çünkü biz nankördük nimetlerine
 Bir bela verdi Hak adı korona*

İlâhînin sözleri incelendiğinde; sanatçının korona virüs hakkındaki en temel görüşünün yaratıcının kullarına gönderdiği bir musibet olduğudur. Sanatçı bu görüşünü destelemek için Müslüman bir kişinin veya toplumun özellikle fiil/amel konusundaki inandığından farklı hareket ettiğini gösteren bazı tavır ve davranışları sıralamıştır. Şiirin tamamı göz önünde bulundurulduğunda bu davranışların şunlar olduğu görülecektir: Hayvana zulüm etmek, yetimi ve zulme uğrayanı aşağılamak, onlara kulak vermemek, onların ahını almak, Hakkı bırakıp batıla yönelmek, Allah'ın rızasını terk etmek, edepsizlik etmek, ahlaksızlık etmek, nimetlere nankörlük etmek, anne ve babaya saygısızlık etmek, yüksek binalar yapmak, zinanın çoğalması, Kur'ân'ın okunmaması, insanların birbirlerine selamı vermemeleri, Müslümanların kardeş olduklarını unutup birbirleriyle didişmeleri, faizin haramlığını unutmak, sünnet amellerde olduğu gibi farzları da işlememek ve azgınlık yapmak vb. Bu sayılanlar sebebiyle Allah'ın kullarına salgın hastalık verdiğine inanan sanatçı başta kendisi olmak üzere bu fiilleri işlemekten vazgeçip samimi bir tövbe etmek suretiyle Allah'a yönelme hususunda nasihatlerde bulunmaktadır.

Buraya kadar incelenen çalışmalardan başka farklı formlarda ve farklı amaçlarla yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Âşık Gulfani'nin âşık tekniğiyle tek bir saz eşliğinde seslendirdiği "Korona Virüsü Türküsü Şarkısı Covid 19" adlı çalışması;⁵¹ Aydın Aydın tarafından söz ve müziği yapıp seslendirilen fantezi-türkü formunda "Korona Var Öpme" adlı çalışma;⁵² Kırımli Recep Öztürk tarafından söz ve müziği yapıp seslendirilen Ankara yöresi oyun havaları formunda "Kedi Köpeği Yerler/Korona Virüsü Oyun Havası";⁵³ Sincanlı Erkal tarafından saz eşliğinde (pavyonda seslendirilmiş) ve Ankara havası formundaki "Corona Virüsü"⁵⁴ adlı çalışması; söz ve müziği Ümit Orhan'a ait tamamen eğlence amacıyla yapılmış Ankara oyun havaları formundaki "Korona - Covid -19"⁵⁵ adlı paylaşım; Murat Akyol tarafından söz ve müziği yapıp seslendirilen fantezi-pop formunda "Korona" adlı çalışma;⁵⁶ Romantik Erhan tarafından "Corona Allah'tan Var Kolonya" adlı Roman havası formundaki çalışma;⁵⁷ Samko adlı kullanıcı tarafından "Korona Gaydası Virüs Feat Multi 2020" adlı çalışma;⁵⁸ sözleri Adem İmdat Kesici'ye ait Süleyman Adalı'nın

⁵¹ Âşık Gulfani Official, "Korona Virüsü Türküsü Şarkısı Covid-19", *YouTube* (17 Mart 2020), 00:00:01-00:04:54.

⁵² Çepik Yapım, "Aydın Aydın **Korona", *YouTube* (5 Şubat 2020), 00:00:01-00:02:00.

⁵³ Aksaraylı Mero, "Kırımli Recep Korena Virüsü", *YouTube* (19 Şubat 2020), 00:00:01-00:03:23.

⁵⁴ Sincanlı Erkal, "Corona Virüsü Nette İlk", *YouTube* (12 Mart 2020), 00:00:01-00:03:14.

⁵⁵ Emir Müzik Official, "Korona - Covid -19", *YouTube* (23 Mayıs 2020), 00:00:01-00:03:24.

⁵⁶ Netd Müzik, "Murat Akyol - Korona", *YouTube* (6 Nisan 2020), 00:00:01-00:02:55.

⁵⁷ Romantik Erhan, "Corona Allahtan Var Kolonya", *YouTube* (19 Mart 2020), 00:00:01-00:03:00.

⁵⁸ Samko, "Korona Gaydası Virüs", *YouTube* (3 Şubat 2020), 00:00:01-00:02:00.

kemençe eşliğinde seslendirdiği "Oy Korona Korona" adlı Karadeniz türküsü formundaki çalışma;⁵⁹ klarnet, davul, klavye, bağlama ve ritim saz eşliğinde Hasan Cengiz tarafından seslendirilen "Korona Çiftetellisi" adlı çalışma⁶⁰ ve söz ve müziği Emrah Körlü'ye ait Orta Anadolu türküleri formundaki "Korona Türküsü" adlı çalışma⁶¹ durum tespiti, nasihat, şikayet, eğlence ve mizah amaçlı yapılan korona içerikli müzikal çalışmalardan bazılarıdır.

SONUÇ

Doğumdan ölüme kadar insan hayatının her safhasında yer alan müsiki toplumun neredeyse tamamını derinden etkileyen olağanüstü diğer olaylarda/durumlarda olduğu gibi covid-19 salgını döneminde de varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde, sanat müsikisi, halk müsikisi, tasavvuf müsikisi, oyun havası, popüler müsiki, arabesk, fantezi ve çocuk müsikisi gibi müsiki türlerinin birçok formundan (her yöreden türkü, şarkı, marş, oyun havası, klasik formlar, çocuk ezgileri, ilâhiler, yerli-yabancı pop şarkıları, marşlar) orijinal ve uyarlama, çalgılı ve/veya çalgısız icra edilen eserler üretilmiştir. Eserler, minareler, balkonlar, sokaklar, yurtlar ve hastanelerdekilere nazaran çoğunlukla evlerde üretilmiş ve medya organları vasıtasıyla diğer insanlarla paylaşılmıştır. Bu dönemde yapılan müzikal eserler bir iki istisna dışında erkekler tarafından yazılmış, bestelenmiş, çalınmış ve söylenmiştir. Genellikle bir tedirginliğin hissedildiği eserlerin hemen hemen hiçbirinin ne sözlerinde ne de nağmelerinde beşerî veya ilahi aşk için yazılmış/bestelenmiş diğer müzikal eserlerdeki gibi veya Çanakkale ve Yemen savaşları münasebetiyle bestelenen şarkılar, türküler, ağıtlar ve marşlardaki gibi yürekleri harekete geçirecek derin bir tesir gücünün arzu edilen seviyede olmadığı görülmektedir.

Bütün bu eserlerde ifade edilmek istenen/ifade edilen duygu ve düşünceler şu şekilde sıralanabilir: Hastalığı kabullenememe. Hastalığın hızlı bir şekilde toplumda yayılması karşısında insanların tam olarak ne yapması gerektiğini bilememelerinin vermiş olduğu şaşkınlık. İnsanların alışmış oldukları yaşam tarzlarının değişmesi ya da değişmek zorunda kalacakları düşüncesinden kaynaklanan endişe. Olağanüstü bu durum karşısında toplumdaki fırsatçılara karşı duyulan öfke ve kızgınlık. Karantina uygulamalarının istenmeyen bir durum olduğu ve devamlı kapalı alanlarda yaşamak zorunda kalmanın vermiş olduğu rahatsızlık, huzursuzluk. Hastalığın çıkmasına sebep olan kişiye ve hastalığın oradan çıkıp da tüm dünyaya yayılmasına sebep olduğu için Çin'e duyulan öfke. Hastalığın bulaşıcılığının engellenmesi için yapılan tavsiye, ikaz ve telkinler. Maddi olarak alınması gereken tedbirlerin yanı sıra manevi olarak da dua ile yaratıcıya sığınma, ondan bu hastalığı bertaraf etmesini ümit etme. Çocukların dualarının kabul olacağı inancıyla onlardan dua etmelerini isteme. Allah'ın (c.c.) iyi veya kötü her şeyin yaratıcısı olduğu inancından hareketle covid-19 salgınında da mutlaka insanlık için, Müslümanlar için bir güzellik takdir ettiği düşüncesi. Bu salgında da mutlaka bir hikmetin var olduğu inancı. Buradaki hikmetin en başta ölümü hatırlayıp dünyanın geçiciliğini kavrayarak Müslüman bir kimse için esas vatan olan cenneti kazanacak işler yapabileme şuurunun Allah (c.c.) tarafından lütfedileceği düşüncesi. Virüsün şiddetli bir şekilde korku saldığı. Virüse kapılma endişesi. İnsanların delirecek duruma gelmesi. Koronanın insanlara haddini (sınırlarını, acziyyetini, çaresizliğini) bildirdiği. Temizliği öğretmesinden dolayı saygıyı hak eden bir varlık olduğu. Koronaya yakalanmamak için sosyal mesafeye dikkat

⁵⁹ Süleyman Adalı, "Oy Korona Korona Çıktın Dünya Turuna", *YouTube* (12 Mart 2020), 00:00:01-00:01:41.

⁶⁰ Hasan Cengiz, "Korona Virüs Çiftetellisi", *YouTube* (19 May 2020), 00:00:01-00:03:20.

⁶¹ Emrah Körlü, "Korona Türküsü", *YouTube* (13 Mart 2020), 00:00:01-00:04:49.

etmenin, temizliğin, kalabalık ortamlardan uzak durmanın, evde kalarak farklı aktivitelerde bulunmanın gerekliliğinin önerilmesi/tavsiye edilmesi. Korona arzu edilemeyen, umulmadık bir zamanda ortaya çıkan tuhaf görünmez bir yaratık olarak insanların yaşam tarzlarında istenmeyen değişikliklere maruz bırakmıştır. Bu sebeple bedduayı hak eden bir nesnedir. Korona görünmeyen güçlü bir düşman gibidir. Koronaya yakalanma veya koronadan ölme korkusu yersizdir, eleştirilmiştir. Ölümden korkmanın ecele faydası olmayacağı dile getirilirken 15 Temmuz darbesinde tankların önüne yatıp mermilere kafa atan bir millet olarak Türklere ölüm korkusunun asla yakışmayacağı düşüncesi. Müslüman olduğu halde dinin emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınmama hususundaki itiraf ve bu gidişata tövbe etme arzusu. Sıkıntı karşısında dine/Allah'a (c.c.) yönelme. Koronanın kulların yaptıkları yanlışlar ve işledikleri günahlar sebebiyle Allah'tan (c.c.) gelen bir musibet/bela/imtihan olduğu inancı.

Sonuç olarak, korona münasebetiyle üretilen eserlerde yer alan duygu ve düşünceler şu kavramlarla ifade edilebilir: Korku, endişe, şaşkınlık, hayret, dua, itiraf, tövbe; iyiliği ve temizliği telkin; nasihat, yaratıcıya sığınma, acziyeti idrak; koronaya, koronanın çıkmasına ve dünyaya yayılmasına sebep olanlara beddua; İslâm, Müslüman ve Türkiye düşmanlarına beddua.

KAYNAKÇA

- Adalı, Süleyman. "Oy Korona Korona Çıktın Dünya Turuna". *YouTube*. Yayın Tarihi 12 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=5kH710Q60GU>
- Akdoğan, Bayram. *Türk Müsikiğinde Formlar*. Ankara: Bilge Ajans Matbaa, 2010.
- Aksaraylı Mero. "Kırımınli Recep Korena Virüsü". *YouTube*. Yayın Tarihi 19 Şubat 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=fTZylpsSDiI>
- Alkanlar. "Çav Bella - Korona Marşı". *YouTube*. Yayın Tarihi 16 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=3Qr07SYZfno>
- Ankara İl Sağlık Müdürlüğü. "Sağlık İçin Çal". *YouTube*. Yayın Tarihi 24 Mayıs 2020. https://www.youtube.com/watch?v=d6lyitcJ3_Y
- Arama Sonuçları. "Ali Güney Çoban". *YouTube*. Erişim 26 Mayıs 2020. https://www.youtube.com/results?search_query=ali+g%C3%BCney+%C3%A7oban
- Aşık Gulfani Official. "Korona Virüsü Türküsü Şarkısı". *YouTube*. Yayın Tarihi 17 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=44xJuMgTqFo>
- Bıyık, Tacetdin. *Osmanlı Fetvalarında Müsiki*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Bu Kadar. "Cavırın Koronası". *YouTube*. Yayın Tarihi 8 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=hlp203phOM0>
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmi'uş-şâhih*, nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001.
- Cabello, Camila. "Havana". *Youtube*. Yayın Tarihi 3 Ağustos 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=HCjNIDNzw8Y>
- Cengiz, Hasan. "Korona Virüs Çiftetellisi". *YouTube* Yayın Tarihi 19 May 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=uK97YmnojXY>
- Cura, Harun. "Ramazan Sevinci". *YouTube*. Yayın Tarihi 3 Mayıs 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=8S424vGIZ-M>
- Çepik Yapım. "Aydın Aydın **Korona". *YouTube*. Yayın Tarihi 5 Şubat 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=DJ6k1qBSUvU>

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 1990.

Doğanay. "Corona Cover Korona Şarkısı". *YouTube*. Yayın Tarihi 19 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=ugUo-LVXjwA>

Ebü Dâvûd es-Sicistânî, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî. *Sünen-i Ebû Dâvûd*. 1223-1608. Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000.

Elif ve Arkadaşları. "Ellerini Yıka da Yıka". *YouTube*. Yayın Tarihi 29 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=DZWhl54B3vE>

Emir Müzik Official. "Korona - Covid -19". *YouTube*. Yayın Tarihi 23 Mayıs 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=H6CjJbCQPos>

Erzurumlu İbrahim Hakkı. *Mârifetnâme*. haz. M. Faruk Meyan. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1999.

Gündüz, Nusret. "Bir Bela Verdi (Hak) Adı Korona". *YouTube*. Yayın Tarihi 4 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=hmOSymRNj5w>

Gündüz, Nusret. "nusretgunduz". *Instagram*. Erişim 15 Nisan 2020. <https://www.instagram.com/nusretgunduz/?hl=tr>

Güner, Taner. "Korona Şarkısı (Corona)". *YouTube*. Yayın Tarihi 10 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=WFIYWGeLncI>

Kalan Müzik. "Grup Yorum - Çav Bella". *YouTube*. Yayın Tarihi 21 Şubat 2015. <https://www.youtube.com/watch?v=Tduu20lLksQ>

Kaptan Pengu ve Arkadaşları. "Mandalina ile Evde Kal Şarkısı!". *YouTube*. Yayın Tarihi 2 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=vr4oRpDvGRQ>

Karadeniz, M. Ekrem. *Türk Müsikişinin Nazariye ve Esasları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

Korkmaz, Mehmet Ali. "Korona". *YouTube*. Yayın Tarihi 17 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=4lpTtq3wx7I>

Körlü, Emrah. "Korona Türküsü". *YouTube*. Yayın Tarihi 13 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=KG-gbbe8C-I>

Laz Player. "Oy Korona Korona Yeni Karadeniz Şarkısı". *YouTube*. Yayın Tarihi 15 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=wTSDsAY2yNg>

LL, Listelist. "Çıkış Noktasından Günümüzdeki Anlamına Çav Bella Şarkısının Hikayesi (Bella Ciao)". Erişim 11 Mayıs 2020. <https://listelist.com/cav-bella-ne-demek-hikayesi/>

Mevsilî, Abdullah b. Mahmûd. *el-İhtiyâr li ta'lîli'l-Muhtâr*. 5 Cilt. Kahire: el-Mektebetü'l-Hanefiyye, 2. Basım, 1953.

MiniYo. "Virüs Şarkısı | Eğitici Çocuk Şarkıları". *YouTube*. Yayın Tarihi 25 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=ZzF43iT81hE>

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-şâhih*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.

Netd Müzik, "Murat Akyol - Korona", *YouTube* (6 Nisan 2020), 00:00:01-00:02:55. <https://www.youtube.com/watch?v=NMztOp5kUYY>

Origami Yapım Müzik. "Semaver İlâhisi". *YouTube*. Yayın Tarihi 8 Mayıs 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=bZjxUdSelkM>

Özelçağlayan, Onur. "Ramazan Geldi Ramazan". *YouTube*. Yayın Tarihi 27 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=17ocsqza4pA>

Özkan, İsmail Hakkı. *Türk Müsiki Nazariyatı ve Usulleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 10. Basım, 2010.

Pırıl. "Pırıl - Korona Şarkısı Horon Tepme Çocuk Şarkıları". *YouTube*. Yayın Tarihi 8 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=8S2JLj2sf4>

Romantik Erhan. "Corona Allahtan Var Kolonya". *YouTube*. Yayın Tarihi 19 Mart 2020. https://www.youtube.com/watch?v=Ftb_8UsauBw

RT, Repertükül. "Elindedir Bağlama". Erişim 11 Mayıs 2020. <https://www.repertukul.com/ELINDEDIR-BAGLAMA-3118>

Samko. "Korona Gaydası Virüs". *YouTube*. Yayın Tarihi 3 Şubat 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=XjB0Z0Br9rc>

Sanalmahal. "Şu Ana Kadar Yapılmış En İyi Korona Şarkısı". *YouTube*. Yayın Tarihi 17 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=xTsPr6jNHjE>

Sincanlı Erkal. "Corona Virüsü Nette İlk". *YouTube*. Yayın Tarihi 12 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=KZR4t2u1GFA>

Sivas Haberler. "Korona Virüse Karşı Türkü Besteledi". *YouTube*. Yayın Tarihi 13 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=V6vIFFNKL18>

Spor ve Çocuk & Sport And Kid. "Korona Virüs Çocuk Şarkısı (Gececek Tabi)". *YouTube*. Yayın Tarihi 28 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=j9d7v3UgTZY>

Şahin Video. "Corona Türküsü Aşık Ozan Gül Ahmet Mutlaka Dinleyin". *YouTube*. Yayın Tarihi 15 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=RJuadMuzaNM>

Şener, Mehmet. "Gusül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 14/213-214. Ankara: TDV Yayınları, 1996.

ŞN, Şarkılar Notalar. "Âmed Nesîm-i Sûbh-u Dem". Erişim 11 Mayıs 2020. <https://sarkilarnotalar.blogspot.com>

Tatçı, Mustafa. "Dua edin çocuklar virüsten kurtulalım". *YouTube*. Yayın Tarihi 27 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=06GjvIUE654>

Tom Çocuk Şarkıları. "Corona Virüs Var | Aman Kardeşim Evinde Kal". *YouTube*. Yayın Tarihi 17 Mart 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=WmeC3gkaWoo>

TRT Çocuk. "Aslan | Ellerini Yıka Şarkısı | TRT Çocuk". *YouTube*. Yayın Tarihi 30 Mart 2020. https://www.youtube.com/watch?v=R5u59ekp_Ck

TRT Çocuk. "Rafadan Tayfa | Hijyen Şarkısı | TRT Çocuk". *YouTube*. Yayın Tarihi 10 Nisan 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=N1eZU5HeEos>

Tüzüngüç, Doğanay. "doganaytuzunguc". *Instagram*. Erişim 26 Mayıs 2020. <https://www.instagram.com/doganaytuzunguc/>

YH, Yeni Haber. "Hayrettin Karaman Hoca'dan Korona Şiiri". Erişim 28 Mayıs 2020. <https://www.yenihaberden.com/hayrettin-karaman-hocadan-korona-siiri-1556825h.htm>

Yılmaz, Nazif. "Çocuklarımız sâfiyetin, temizliğin ve günahsızlığın... için seslendirmiş". *Twitter*. 22 Nisan 2020, 12: 01. Erişim 11 Mayıs 2020. <https://twitter.com/yilmaznazif/status/1252703939646099457>.

Zeydan, Abdülkerim. *el-Vecîz fî usûli'l-fıkh*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.